

KAREL VESELÝ – MILOŠ HROCH, VŠECHNY KOČKY JSOU ŠEDÉ. HUDBA ÚZKOSTI, PASEKA, PRAHA 2020, 307 S., ISBN 978-80-7637-101-9.

Tomáš Kavka

V českém prostoru je výzkum historie moderní populární hudby spojen s politickým vývojem, do kterého zapadá stejně jako i osudy jejích interpretů. V tomto smyslu bývá hudba definována buďto jako služebnice moci,¹ nebo naopak opora disentu.² Až publikace spojené s výzkumem subkultur více reflektují populární hudbu v kontextu celospolečenské situace.³ Popis hudební kvality, její ohlas u publika a interpretace společenského dění přinášejí hlavně hudební publicisté a je tak velmi těžké najít hranici mezi vědou a kritickou žurnalistikou. Problematická je v případě výzkumů i komparace československé, respektive české situace se světovým vývojem pop music. Tuzemský hudební svět bývá obvykle chápán jako specifický a jedinečný, bez zasazení do světového kontextu. Malý český rybníček funguje jako střed světa, který by pomalu ovlivňoval hudební směry v jeho zbytku. Snah pojmout českou scénu jiným způsobem je málo a není mnoho autorů, kteří by se o to pokusili.

Kniha publicistů Karla Veselého a Miloše Hrocha by v tomto smyslu mohla působit jako příslib. Zabývá se hudbou v rámci vývoje světového soubyznysu, řeší její melodické i textové stránky, názorové reprezentace a využívá k popisu situací audiovizuálního a společenského kontextu, které její medializace přináší. Téma knihy je aktuální, globální a přitom natolik univerzální, že v něm lze pracovat s různými žánry i časovým rozsahem. Iniciativu k jejímu sepsání dal první jmenovaný, kritik, publicista a spisovatel Veselý, který spojitost vývoje a hudební tvorby již dokázal popsat v množství recenzí a kritik, jakož i v několika knižních počinech.⁴ Veselý také v úvodu poznamenává, že vlastně byl popuzen Institutem úzkosti,⁵ aby se položil do stále narůstajícího procenta

smutných textů a melodií, které v mnohém odrážejí moderní civilizační deprese z politického, ekonomického nebo kulturního vývoje. Účast Hrochova, který patří k nastupující generaci vycházející z intelektuálního prostředí výzkumu alternativ,⁶ dodává dílu na interpretační šíři.

Název knížky je výstižný. Všechny kočky jsou šedé (*All Cats are Grey*) je totiž jedna ze zásadních písní osmdesátkové ikony melancholické scény The Cure, která vyjadřuje pocity marnosti, v knize popsané v devíti kapitolách. Každá jednotlivá část pak představuje globální společenský problém, který dynamizující se marnivost ve světové pop music odráží. V první, obecnější kapitole Veselý nárůst melancholie v pop music, žánru, který prvotně slouží k pobavení, kvantitativně a časově definuje. Tvrdí, že umělci mající přinášet zábavu se nervují s hudbou a texty k požadovanému rozptýlení, uvnitř sami trpí a za autentické vyjádření svých pocitů nacházejí pochopení u publika; ať už jde o Beatles volající Help či Simona s Garfunkelem vyzývající přítele temnotu, Cobainovo oslavování lůzrovství či nucené vyjadřování pohody v ekonomické krizi Lagy Gagy a zrození k smrti Lany Del Rey. Od šedesátých let, která globální medializaci pop music vyvolala, se nám rozrůstá mediální vrstva traumat, nejistota a zoufalství se špatnými konci. Autorský tým tak vybírá ze zásadních postav hudební historie i současnosti, které dle jeho názoru podstatným směrem zoufalství, dystopie, nejistoty, úzkost či bezvýchodnost své doby a společenského milieu odrážely. K výkladu využívá dobovou politickou i společenskou situaci, bez níž by tohoto žánru nebylo.

V jednotlivých kapitolách se prostřednictvím různých moderních fenoménů autoři v rozboru hudebních depresí

¹ Petr BÍLEK, K práci i oddechu, in: Petr A. BÍLEK – Kamil ČINÁTL (eds.), *Tesilová kavalérie*, Praha 2010, s. 57–75, resp. článek J. Machka o diskotékách v tomto čísle časopisu.

² Miroslav VANĚK, *Ostrůvky svobody. Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*, Praha 2002. resp. Ladislav KUDRNA – František STÁREK, *Kniha v barvě krve: násilí komunistického režimu vůči (proto)undergroundu*, Praha 2020.

³ Populární výzkumy představuje hlavně vizuálně vědná publicistická záležitost *Kmeny: současné městské subkultury*, Vladimír 518, Karel Veselý, BigBoss Praha 2011; *Kmeny 0: městské subkultury a nezávislé společenské proudy před rokem 1989*, Vladimír 518 a kolektiv, Praha, BigBoss 2013; *VLADIMÍR 518, Kmeny 0: městské subkultury a nezávislé společenské proudy*, Praha 2013 ad., odborněji viz Ondřej DANIEL, *Kultura svépomocí. Ekonomické a politické rozměry v českém subkulturním prostředí pozdního státního socialismu a postsocialismu*, Praha 2017.

⁴ Karel VESELÝ, *Hudba ohně: radikální černá hudba od jazzu po hip hop a dále*, Praha 2013. kapitoly v knihách o městských kmenech, *VLADIMÍR 518 – Karel VESELÝ, Rap*, 478–511, in: *Kmeny 90: městské subkultury a nezávislé společenské proudy 1989–2000*, Praha 2016, s. 478–511.

⁵ Co se týče Institutu úzkosti, nejlépe by se dal popsat jako tajemné sružení několika současných umělků. Vznikl roku 2018 a jeho vizí je vytvářet prostor pro výzkum úzkosti, která se šíří napříč společnostmi a projevuje se nespavostí, stresem, odcizením, ztrátou empatie, nerovnostmi a násilím. Volně sružení se prezentuje performancemi, výstavami apod., zde recenzovaná kniha patří k praktičtějším výsledkům, které Institut vyvolal [cit. 4. 3. 2022]. Dostupné z: <http://institutuzkosti.cz/about>.

⁶ Miloš HROCH, *Křičím: „To jsem já“*. Příběhy českého fanzinu od 80. let po současnost, Praha 2017.

pitvají. V knize jsou rozebrány okolnosti hudebních scén vycházejících z anonymity posturbánního prostoru i vývoj bezvýchodného zoufalství rockových hrdinů s jejich tragickými konci. Ti se, jen s jistou rozdílnou generační výpovědí, již od dob Joy Divison s osudem Iana Curtise přes Kurta Cobaina z Nirvany až po Chestera Benningtona z Linkin Park, potulují světem. Detailně je rozebrána i snaha vyzpívat se z nejistot tekuté existence ženské či homosexuální identity, jakož i zoufalství společenského odcizení způsobené ekonomickou krizí i bojem s větrnými mlýny vědomí neodvratitelnosti ekologické katastrofy, na kterou se snaží sisyfovskou prací v neziskových organizacích a účastí na protestech umělců ve svém díle upozornit.

Každá z kapitol je rozehrána na několika zásadních hudebních nahrávkách, interpretech a ústí v logický závěr, ontologickou neřešitelnost daného problému, v němž je pes

zakopán. Autoři se zde několikrát ponoří i do osobní roviny, kdy se politický vývoj a hudba podepsaly i na jejich vnímání světa a proměnách vysněné kariéry. Odkryjeme-li kostru textu, zjistíme, že jednotlivé části jsou popsány vždy prostřednictvím šesti až sedmi interpretů, jejich písní, mediálních vyjádření a interpretacemi dobových médií a společenských glosátorů. Do nich autoři intervenují vlastní osobní zkušenost. Takto kniha vcelku dobře funguje a poukazuje, jak je vývoj populární hudby a s ní i celé popkultury strukturovaný a provázaný, netřeba rozebírat její veškeré spektrum.

Jistý nesoulad v celém popisu se dostavuje až v poslední kapitole věnované ekologickému traumatu. Zatímco až do této části si autoři vystačí se světovou scénou a jejími aktéry, dostáváme se v popisu klimatického strachu na domácí českou půdu. Vnímavého čtenáře tak přivádí děj do rozpaků. Je to opravdu tak, že by se k environmentální tíži nedokázala vlastně světová scéna postavit? A vyrovnávat se s globálním oteplováním a vyčerpáváním zdrojů musíme hlavně ve výpovědích domácích, z komerčního hlediska marginálních interpretů? Nasnadě by bylo, že zde mění text kulisy kvůli stupni naléhavosti, problém nicméně svým stylem gradaci nepředstavuje. Vysvětlení je prosté, jde o jedinou kapitolu Miloše Hrocha, zatímco všechny předchozí jsou z pera Veselého. V tomto se, bohužel, projevuje nesoulad. Odlišný styl psaní obou autorů je v knize velmi cítit.

Zajímavě globální příběh se nám tedy poslední kapitolou zvrhává, snaží se spojit české se světovým, když jsou vedle sobě postaveny pocity zpěváka Jana Šamánka a Greta Thunberg. Něco, co by vlastně bylo bráno jako vhodné srovnání, tu nefunguje. Je totiž opuštěn globálně vystavěný příběh, který se českému hudebnímu písečku vyhýbá (pomíneme-li tedy pražský koncert Billie Eilish). Šlo by ale na obecnějším tématu českou hudební publicistiku se světovým kontextem srovnat? Propojení české a světové scény je totiž logické a i v českém prostředí by hledání melancholie a její intenzita našly své podoby, vývoj a určitě by mu v kontextu společenského vývoje daly i smysl. Proč tu v kontextu urbánního maloměsta nejsou zmíněny pokusy Mňágy a Žďorap *prokopat se ven*, případně skepse Karla Kryla z reality okupace či zoufalost Oceánů, hledajících ztracenou identitu prostřednictvím víry a tance? Možná je to troufalé, ale o úzkosti a snahách vytančovovat se a vyzpívat z mizérie ví česká popová scéna podobně jako Lady Gaga své.

Takto zůstaly i všechny šedé kočky na poloviční cestě. Představily možnost originálního globálního tématu pro české prostředí. Nedovedly je však udržet v jednotné linii. Těžko se stanou vzorem pro podobnou českou analýzu smutků a marnivosti, ač i to by si protestní píseň a další hudební žánry přesahující tuto práci zasloužily. Třeba se však oba autoři na globálním textu učili a do budoucna se o rozbor českého prostoru pokusí.